

Siyasi İstikrar İndeksi (Sİİ)

Referans No: 130671

ABD; Kurumlar Gerilla Olunca Politik Akıl Buharlaşır mı?

Modern toplumda kurum, belli politik, kazaî ve idarî işlevlerin ayrışmasının, ayrışmış işlevlerin ayrık halde cevaplanmasının gereğidir. Kurum, modern toplumda, işbölümü, uzmanlaşma ve dayanışmanın kurucu ve zarurî zeminidir. Kurumların biri birilerine üstünlükleri değil işbirlikleri esastır. Anayasamızın Başlangıç kısmı da böyleliklelerdir.

Kurum, devlette, objektivitenin, kurum kurucu (*ratio legis*) ve işletici akıllarına riayet olarak bağımsızlığın, dinî, ideolojik, kültürel ya da çıkarıcı saikların, mübadele yahut türlü al-ver ve ayrıca liyakatsizliğin kamucu hayatı esir etmesinin men edicisidir. Kaide, usul ve kurumların işlevsellik, etkililik, etkinlik ve maliyeti, devlet yönetimi ve performatif idarenin anahtarındır.

Kurumlar, dört temel vasfa sahiptir; birlik/bütünlükle işler, özerkliklerini korur, esnekliklerini daima güçlü tutar, lider yahut kadro değişimleriyle, nesil / dönem / kriz sair farklı cihetten “yaş” alımlarıyla dikkat çekerler. Değinen farklı cihetten “yaşlı” kurumlar, daha güçlüdür.

ABD politik, kazaî, idarî, diplomatik, finansal, askerî, ilh., kurumlar sosyolojisi ve tarihi, hemen herkesçe *sui-generis* olarak nitelendirilir. ABD politik tarihi bolca isim ve lakaplarla anlatılsa da, kurumlarının tarihidir. ABD’de politik kurumlar, son derece güçlüdür. Daha doğrusu güçlüydü. Daha önceleri Roosevelt yahut ırkçılığın tasfiyesi dönemlerinde kurumlar arası krizler devredeydi. Yaklaşık Trump döneminden beri de ABD’de kurumlar arası kriz, barizdir.

Kürtaj yasasında ABD-Supreme Court’un yol açtığı kriz yahut ekonomik/finansal hacimli ederde ABD-FED ile Kongre ve Başkanlık

etkileşimleri çerçeve dışı tutulacaktır. ABD’de kurumlar arası krizde güncel düzeyde merkeze alınacak olan, ilk-evvel salgındır.

Covid-19’da eyalet valilerinin federal devleti pass etmek istemeleri, edebilmeleri, küreye yayılı askerî birliklerin ana-ülkeye geri çağrılıp salgında ağır yetersiz kalmaları, uçak gemileri ve donanmada isyan girişimleri, ABD ordusunun aşı ve ventilatör gibi malzemeyi küre hemen her yerinden ana-ülkelerine transfer ettirmeleri misaldendir.

2018 sonu ve devamı 2019’da **CENTCOM, Başkan Trump açıkça emir verdiği halde Suriye’den çekilmemiş**, Kongre’de Senatör L. Graham “*ordumuz Suriye’den çekilmeyecek*” demiş ve dediği olmuştur. CENTCOM’un Başkan’ı reddetmesi, tarihî kırılmadandı.

ABD Genelkurmay Başkanı Org. M. A. Milley’in, Trump’ın Çin’le ilişkilerde gerilim yaratma gayretini “*savaşmayacağız, savaşa yol açmayacağız, politikacıların pervasızlıklarını mazur görün*” babında **Çin Genelkurmay Başkanı’nı telefonla araması**, bunu, *Başkan’a bilgi vererek yaptığını* Kongre denetiminde ifşası diğer tarihî kırılmadandı.

ABD Genelkurmay Başkanlığı, Washington’da **Capitol/Kongre binası işgal** edildiğinde müdahale etmemiş, pasif kalmıştı. ABD ordusu bunu *güncel politik çekişmeye müdahil olamayız* şeklinde gerekçelendirmişti.

ABD Genelkurmayı Tayvan’ı ziyaret edeceğim diyen Temsilciler Meclisi Başkanı N. Pelosi için askerî uçak tahsis etmiştir. **Pelosi’ye askerî uçak tahsisi**, Pelosi’nin “Tayvan demokrasisini destekleme” maksatta ziyaret ve temaslarında kullanılmak üzereydi.

Beyaz Saray, Pelosi’nin ziyaretini yersiz bulmakla birlikte “ziyaret hakkına müdahale” edemeyeceğini ifade etti. Etti ama bunun için Beyaz Saray, emri altındaki ordunun askerî uçak tahsisine ses çıkartmadı. Bize göre çıkartmadı. Çünkü ABD ordusu, Başkan’dan ziyade Kongre emrindeydi.

Çin’de durum farklı: **Xi Jinping**, 2012’den beri Çin Komünist Parti’sinin (ÇKP) Çin Halk Kurtuluş Ordusu’nun (ÇHKO) yeniden yapılandırılmasında, 2017’de ÇKP lideri Xi Jinping, kapsamlı denetleme programlarında ÇHKO’nun mutlak itaatini sıkıca kayda geçirmişti. ÇHKO, ÇKP’den hayli ileride denebilecek katılıklı ABD’nin Güney Doğu Asya askerî etkinliğini reddetmekte. Xi Jinping, ÇHKO’yu rahatça zapt etmekte ama üstündeki baskı aşikâr.

ABD politika kurumu, kurumlar arası kan kokusunu aldı ve Xi Jinping’in ordunun yol açtığı baskıyı er ya da geç izale etmek durumunda kalacağını kestirdi. ABD politika kurumu derken, Biden-Beyaz Saray değil, **Kongre, Dışişleri ve Pentagon birlikteliğini** kastetmekteyiz. **Çin, Pelosi’nin Tayvan ziyaretini ÇHKO’nun iddialı ikaz ve tehditlerindeki gibi cevaplayamazsa ABD, Çin’in jeo-politik meydan okumasını pek düşük maliyetle “madara etmiş”, Çin’in zamana ve dalgalanmalara yayılı halde işletilecek kurumlar arası gerillacılığını tetiklemiş** olacaktı.

ABD’nin benzer işleyişi; Rusya’da Putin-ordu etkileşimini deşmek, zorlamak, baskılamak bakımından caridir. Türkiye’yi izah hatta hatırlatmaya gerek yok; ABD’nin gözü, eli, kolu, her neyi varsa, Türk siyaset kurumuyla askeriye arası etkileşime müdahalede devrededir. FETÖ organize hali, silah-teçhizat satışı ise vesilesidir.

Gelinen evrede ABD kurumlar arası ilişkileri **hem yasal-ussal ve hem de geleneksel kodlarla işleyiştir.** **Eşanlı olarak, kurumlar arası gerillacılık devrededir.** Kurumlar arası gerillacılık, politik dengeleri, fırsatları, maliyetleri, zaaf ve baskıları araçsallaştırmak suretiyle kurumlar arası inisiyatif üretmektir. **İnisiyatif**, modern toplumun işbölümü ve dayanışmasını aşan maksat ve hedeflemelerle bileşenlidir.

Beyaz Saray; hem Trump hem Biden, ABD ordusu üstünde inisiyatif yitirmişlerdi. *Suriye'den çekil* açık Başkan emri Kongre kanaat önderince durdurulabilmişti. Aksiyle, **Biden'ın** Rusya-Putin'e verdiği ağır tavizle **Afganistan ve Irak'tan ani çekilme kararı, CENTCOM tarafından ağır kötücül uygulanmıştı.**

TC-TR'nin Kabil havalimanı güvenlik teminine "eyvallah denilmiş" ki ABD için yenir yutulur değildi. Afganistan'da ABD "işbirlikçileri" Türkiye'ye transfer edilmek suretiyle ağır siyasi-sosyolojik maliyetten bir nebze kurtulunmuştu. Havalimanında bombalı/silahlı saldırı eylemleri engellenememiş, Kabil'i alelacele havalanıp terk eden askerî nakliye uça tekerlerine asılı kalıp ölenler tarihe geçmişti.

ABD ordusu, netameli seçimle başkan değişim (Trump/Biden) takviminin ortasında Capitol işgalinde hareketsiz kalmıştı. ABD Genelkurmay'ının Başkan-Çin etkileşiminde başkanı off-side'da bırakıcı uygulamasına temas edilmişti. Aynı Genelkurmay, Kongre lideri (Pelosi)-Çin etkileşiminde askerî uçak tahsis edecek, ayrıca bir seri askerî tatbikat ve konuşlanma şeklinde uçak gemisi devreye alacak yürekteydi.

ABD kurumlar gerillacılığı küresel zemine nasıl yansımaktadır? Karadeniz'e girememekte, Ege'de Türkiye'ye hasmane konuşlanmaktadır. Ayrıca, Ukrayna'da Rusya ve Putin yıpratma savaşına girilmiştir. Neticeten Ukrayna yaklaşık %20'si işgal altında, **H. Kissinger** dahi *daha fazla kayba yol açmamak için zararı yazın geçin* (mealen işgalleri kabullenin) demek durumunda kalmıştır.

Kurumlar arası etkileşim gerilla format alınca kolektif politik akıl üretilemez, buharlaşır. Hemen her ülkede olan ve olacak olan, budur. Oysa ABD'de kurumlar arası etkileşim gerilla formattayken, farklı dil ve işleyişte olsa da, işlevsellik sergileyebilmektedir. Dediğimiz gibi, ABD kurumlar sosyoloji ve tarihi sui-generis!

Çin karşısında ABD, şimdilik, Rusya karşısında işletilenden daha hazırlıklı, gerillacılık barındırır da kurumlar arası eşgüdümlü işleyiştir. Çinlilerin deyimiyle *kedinin rengi değil fareyi yakalaması önemli*, fare şimdilik kartalın pençesinde.

Saygılarımızla,

S Bilişim Danışmanlık

“Bu raporun barındırdığı ya da dayandığı bilgiler yazarlarımızın doğru ve güvenilir olduğuna inandığı kaynaklardan alınmış ve akademik denetime tabi tutulmuştur. Bununla birlikte üçüncü şahıslardan alınan hiçbir bilginin doğruluğu ve tamlığı bağımsız olarak onaylanmamış buna dair bir garanti verilmemiştir. Rapordaki ifadeler geleceğe dair güncel beklentiler temin edebilir ve doğrudan güncel veya tarihi bir gerçeğe ilişkin olmayan herhangi bir beyan içerebilir. İşbu ifadeler bilinen / bilinmeyen riskler, tereddüt ve kapsamlı olarak belirtilmemiş başka faktörler içerebilir. Bu rapora katkıda bulunanlar sürekli değişen bir çevrede faaliyet gösterdiğinden devamlı yeni risklerin ortaya çıkması doğaldır. Okuyucu bu ifadeler aşırı bir güven sergileyerek yatırım ya da ticari bir işlem yapmalarını için uyarılmaktadır. Raporun hazırlanmasına katkıda bulunanlar yeni bir bilginin doğrulacağı sonucu müteakiben hiçbir ifade üzerinde halka açık bir güncelleme yapma zorunluluğu taşımaz. Raporu yazarlar bu bilgilerin kullanımına bağlı doğacak hiçbir zarar yahut kayıptan hiçbir şekilde sorumlu tutulamazlar.” **Tüm hakları saklıdır. Bu raporun hiçbir parçası fotokopi, kayıt, bilgi depolama ve yeniden kullanımı mümkün kılacak araç / sistem dâhil olmak üzere alıntı yapılamaz, yeniden yayınlanamaz.**